

Formandens beretning	1
Chefkonsulentens beretning.....	5
Det nye økonomiudvalg.....	9

Økonomiudvalget afholdt beretningsmøde den 7. februar 2023. Her følger de to beretninger og det nyvalgte økonomiudvalg.

Formandens beretning

Den aktuelle økonomi i landbruget

16 dage efter økonomiudvalgets beretningsmøde i 2022 opstod der krig i Østeuropa. En krig, der for alvor har sat gang i forskydninger i de markedsøkonomiske strukturer, og som har haft og stadig har stor betydning for landbruget på både godt og ondt. Forskydninger, som landbruget formentlig også vil være påvirket af i 2023.

Landbruget har derfor i 2022 oplevet store ændringer i afregning af sine varer, med også betydeligt stigende omkostninger blandt andet som følge af krigen i Ukraine. Vi har bestemt ikke drevet landbrug under normale vilkår i 2022.

Siden 2021 har svineproduktionen haft et dårligt bytteforhold. Særligt økonomien i produktion af smågrise har været udfordret, hvilket har medført et fald i produktion i det forløbne år. Udbuddet af svinekød har også været faldende, men desværre har efterspørgslen også været faldende. Det har medført, at økonomien i produktion af smågrise og svinekød heller ikke i 2022 kunne opnå en markant forbedring i bytteforholdet og dermed heller ikke kunne opnå et tilfredsstillende økonomisk resultat i 2022.

De aktuelle priser på smågrise er i øjeblikket fornuftige, og prognoserne for 2023 ligger også på et relativt højt niveau. Selv med en høj pris på foderhvede vil produktion af smågrise formentlig være rentabel, hvis priserne fortsat vil følge prognosen.

Men med en gennemsnitlig pris på smågrise på omkring 500 kr. og en fortsat høj foderpris kan økonomien i produktion af slagtesvin blive udfordret i 2023. Noteringen på svinekød er her i starten af året faldet og ligger på et alt for lavt niveau. Med de aktuelle priser på smågrise, foder og foderkorn skal noteringen på slagtesvin op omkring 14 til 15 kr. for at opnå en rimelig økonomi.

Det økonomiske resultat for produktion af mælk har aldrig været bedre. En stabilt høj mælkepris i en længere periode har løftet indtjeningen i produktionen markant. Der er grund til at glæde sig over dette løft, og forhåbentlig fortsætter det også i 2023.

Flere mælkeproducenter har kunnet indfri eller reducere deres gæld til banken betydeligt i 2022. De, der har haft den mulighed, har fremadrettet opnået en god økonomisk robusthed.

Prognosene for mælk er godt nok en smule lavere i 2023 end de realiserede priser for 2022, men uanset det kommer priserne fra et højt niveau, og producenterne vil derfor formentlig også opnå tilfredsstillende resultater i 2023, selvom også de oplever stigende renter.

Også markbruget oplevede et godt år 2022, med en høst over middel og med markant højere priser. Også for planteavlens var det et tiltrængt økonomisk løft.

Flere planteavlere har allerede prissat avlen for høsten i 2023 på et fornuftigt højt niveau. Selvom vi har måttet betale en væsentlig højere pris for den gødning, vi skal bruge i år, er de økonomiske udsigter for markbruget fornuftige – også trods de stigende renter.

Fremtidsudsigten for den samlede landbrugsøkonomi er forbundet med stor usikkerhed. 2022 viste med al tydelighed, hvor ustabile og følsomme markederne er. Det gælder vores omkostninger til produktion, energi og renter, men også prislefølsomheden på vores produkter. Jeg kan kun anbefale en konsolideringsstrategi, når vi har mulighed for det, og at vi er konservative og forsigtige i vores daglige økonomiske dispositioner.

Aktuel landbrugspolitik

I starten af oktober blev der jo som bekendt udskrevet folketingsvalg. Det blev til en lang valgkamp. Og igen blev landbruget et stort tema i valgkampen. Et tema, som blev brugt til at skaffe flest mulige stemmer på landbrugets bekostning.

Det var som om, at alle partier havde glemt den brede landbrugsaftale, de indgik i efteråret 2021, hvor partierne efterfølgende kunne meddele, at nu var der ro overfor landbruget. Denne aftale holdt således kun i ét år.

Ønsket om landbrugets bidrag til at reducere udledningen af CO₂ udviklede sig til ren overbudspolitik, hvor det mest ekstreme forslag blev at halvere den animalske produktion. En overbudspolitik, som på ingen måde var balanceret i forhold til den beskæftigelse, valutaindtægt og fødevarerikkerhed, som landbruget yder.

En reduktion af landbrugets udslip af CO₂ kræver betydelig teknologisk landvinding. Jeg vil ikke afvise, at det er muligt at reducere landbrugets klimabelastning med uændret produktionsniveau, men det bliver svært.

Landbrugets reduktion af CO₂ måles alene på en model, der beregner på udledning af CO₂, og ikke en model der også tager højde for den CO₂-binding, som landbruget også bidrager med.

For mig virker det som om, at landbruget skal betale for den velstand og den deraf afledte CO₂-belastning, som denne velstand medfører, uden hensyn til fødevarerikkerhed, beskæftigelse og eksportindtægter.

Landbruget står overfor store omkostninger på dette område. Det gælder særligt mælkeproduktionen, hvor koen på grund af sin mavestruktur udleder CO₂ under sin fordøjelse.

Jeg er med på, at afgifter kan være adfærdsregulerende, men her får vi en afgift, der sætter landbruget i en meget vanskelig situation, idet opgaven med at sænke CO₂-udslippet i biologiske processer er yderst kompliceret.

Jeg har desværre ikke store forventninger til, hvordan Folketinget vil skrue denne CO2-afgift sammen, og derfor er jeg bekymret på landbrugets vegne.

Økonomiudvalgets arbejde

Ved sidste års beretningsmøde redegjorde jeg for økonomiudvalgets behandling af genbeskatning af bygningsafskrivninger via ejendomsavancebeskatning. En sag, som vi dengang forelagde for skatteminister Jeppe Bruus. Økonomiudvalget finder det urimeligt, at bygninger, der er nedskrevet til nul, har mistet deres værdi eller helt er fjernet, bliver genbeskattet ved salg af fast ejendom.

Skatteministeren fremsendte et høfligt men ubrugbart svar til økonomiudvalget. Et svar, der efter udvalgets opfattelse ikke var i overensstemmelse med de faktiske forhold og den retspraksis, der bør udøves på området.

Økonomiudvalget har derfor igen fremsendt en replik til skatteministeren og Folketingets skatteudvalg. Jeg forventer desværre ikke forståelse fra skatteministerens side og ej heller fra skatteudvalget, men nu har vi forsøgt at påvirke reglerne i en mere rimelig retning.

Under økonomiudvalget hører også landboforeningens formidlingselskab. Der har i 2022 været pæn tilgang af arbejde i selskabet, og selskabet bidrager også til landboforeningens samlede resultat med kr. 126.000 efter skat. Interessant er det også, at den gennemsnitlige jordpris på Djursland fra 2021 til 2022 er løftet med omkring kr. 20.000 pr. ha. Den gennemsnitlige jordpris på en god dansk muld ligger på omkring kr. 170.000 pr. ha. Der er dog betydelige egnsforskelle, også på Djursland.

Ny bogføringslov

I 2022 fik vi en ny bogføringslov. En lov, der blandt andet stiller krav om digitalisering af vores bilag, fakturering og bogføring. Loven gælder for alle erhvervsdrivende med en omsætning over kr. 300.000, og denne digitalisering skal være fuldt gennemført med virkning fra 1. januar 2026. For selskaber gælder det, at digitalisering skal være fuldt gennemført fra 1. januar 2024.

Dette krav om digitalisering medfører forholdsvist store ændringer hos os landmænd, men også ændringer i det regnskabsmæssige arbejde for de ansatte på kontoret.

De gamle bogføringssystemer, herunder håndtering af bilag og fakturering, har ligget i Ø90 online og i Summax. Disse programmer kan ikke indfri de nye krav, som bogføringsloven foreskriver. Derfor har Seges udviklet et nyt økonomiprogram, der opfylder lovens krav og kan kommunikere med regnskabsprogrammet Ø90, som anvendes på kontoret for færdiggørelse af vores regnskaber.

Det nye program hedder InterCount, og kontoret har besluttet, at vi lige så godt kan komme i gang med at omlægge til dette nye program. Kontoret har som udgangspunkt ønske om, at de regnskabsførende, der allerede bruger Ø90-online og Summax i dag, i første omgang omlægges til InterCount i løbet af foråret 2023.

Herefter vil de resterende regnskabsførende blive tilbudt InterCount efter behov. Kontoret stiller hjælp til rådighed, således at overgang til den nye digitale verden kan ske så smertefrit som muligt.

Økonomiudvalget og Seges

I løbet af året er det samarbejde, som foregår i DLBR (der som bekendt er styret af en direktørkreds), udvidet til at dække flere faglige områder; blandt andet noget af planteavlslsarbejdet, men også

miljørådgivning. Det samlede budget, der håndteres af denne direktørkreds, er i løbet af 2022 udvidet fra omkring 78 millioner til 100 millioner.

Det er stadig mit håb, at vi landmænd får mere eller fuld indflydelse på denne budgetramme, der trods alt er finansieret af brugerne – altså os landmænd. Vi er ikke nået i mål, men vi vil fortsat arbejde på at få folkevalgt indflydelse på brugen af de penge, som vi landmænd betaler til dette fællesskab.

Kontoret

Kontoret har i 2022 haft et stigende antal solgte arbejdstimer. Det gælder både for juridisk afdeling og økonomi, og der er fastholdt et uændret niveau af regnskaber på ca. 700. Heraf er ca. 600 landbrugsregnskaber.

Særligt i år vil jeg sige tak og tillykke til Anne-Mette Hougaard og Henrik Larsen, der sideløbende med deres fuldtidsarbejde i landboforeningen har færdiggjort en 6-årig masteruddannelse, således at de nu begge har en masteruddannelse i skatteret. Det er flot, og det kommer helt sikkert til gavn for rådgivningen på det skatteretslige arbejde.

Kontoret har også valgt løbende at have elever under uddannelse i regnskab. To elever har afsluttet deres uddannelse i 2022, også tillykke til jer.

3 af de yngste ansatte har valgt at læse HD sideløbende med deres fuldtidsbeskæftigelse i landboforeningen. Det vidner om den interesse, de har for faget og den loyalitet, de har omkring landboforeningen og os landmænd.

Landboforeningen har i løbet af 2022 også investeret i den fremtidige ESG-rådgivning, hvor et team på tre medarbejdere står klar til at hjælpe os med den nødvendige afrapportering på ESG-området, som finansieringskilderne stiller krav til i de kommende år.

Økonomiudvalgets budget 2023

Økonomiudvalget har i 2022 haft en samlet omsætning kr. 25,2 millioner, hvilket var over det budgetterede for året. Men også økonomiudvalget og dermed Djursland Landboforening har samlet set oplevet stigende omkostninger i løbet af året. Det gælder stort set på alle udgiftsposter. Det ser ud til, at landboforeningen igen for 2022 kan balancere omkring et nulresultat.

I forbindelse med budgetlægning for 2023 har det været nødvendigt at hæve priserne på landboforeningens rådgivningsydelser med omkring 5%.

I 2023 ændrer landboforeningen faktureringsperioderne fra den nuværende kvartalsvise opkrævning til opkrævning hver anden måned, første gang den 28. februar, herefter 30. april og så fremdeles. Denne ændring gennemføres for at imødegå for store udsving på foreningens driftskonto, udsving som bankforbindelse tager sig godt betalt for.

Afsluttende bemærkninger

Jeg vil slutte af med at takke udvalget for et godt, solidt samarbejde i løbet af året.

Og sidst men ikke mindst, vil jeg gerne takke alle medarbejderne på kontorerne for et godt loyalt stykke arbejde i det forløbne år.

Chefkonsulentens beretning til Økonomiudvalgets årsmøde

Christine Lagarde, chef for Den Europæiske Centralbank

Den 28. oktober 2021, for kun ca. 15 måneder siden, udtalte Christine Lagarde, chefen for den Europæiske Centralbank ECB, fra sit netop afholdte rentemøde, at der sandsynligvis ville gå mindst tre år, før ECB ville forhøje renten, at centralbanken forventede, at den spirende inflation, der på det tidspunkt blev registreret, igen ville aftage i løbet af 2022, og at ECB fortsat ville fastholde favorable finansielle vilkår for både husholdning og erhverv i den europæiske økonomi.

Christine Lagarde udtalte også, at der ikke i efteråret 2021 var tegn på stagnation.

Historien blev en helt anden. Allerede 5 måneder efter Christines udmelding måtte ECB træde på bremsen med de favorable finansielle vilkår for husholdningerne og erhvervslivet. Denne opbremsning for at stoppe den økonomiske stimulering medførte, at cibor3 gik fra at være negativ til at være på nul i starten af juni 2022, og siden da har den været markant stigende. I dag ligger den omkring 2,6%, og det vel at mærke i plus.

ECB har altså brugt rentevåbnet i et forsøg på at bremse en stigende inflation og dermed sænke forbruget.

Christine Lagarde havde ret med hensyn til spørgsmålet omkring, hvorvidt der var stagnation i den europæiske økonomi i efteråret 2021, idet der var spirende vækst og en fortsat lav inflation på daværende tidspunkt.

Ketchupeffekt

I løbet af det sidste år er vi gået fra en lempelig pengepolitik til en økonomisk hård opbremsning. En ændret økonomisk politik, som ECB på ingen måde forudså i efteråret 2021. Hvad er egentlig årsagen til det? Det er et relevant spørgsmål at stille sig her efterfølgende.

Helt grundlæggende tror jeg, at vi har oplevet en såkaldt ketchupeffekt. Og hvad mener jeg så med det udtryk?

Den grundlæggende årsag til, at vi gik fra en lempelig finansiel politik, med billige og let tilgængelige penge, til en forholdsvis hård opbremsning, skal primært findes i de to år med corona-nedlukning, hvor samfundsaktiviteten politisk vedtaget blev sænket i betydelig grad.

Et toårigt indestængt manglende forbrug blev sluppet løs i 2022, og med stor rigelighed af billige penge steg efterspørgslen eksplosivt i forhold til det udbud af varer og tjenesteydelser, der var til rådighed.

Jeg tror derfor, at ECB og den lempelige pengepolitik har overstimuleret til øget forbrug og aktivitet.

En større efterspørgsel på varer og tjenesteydelser i forhold til udbuddet af samme medfører stigende priser. Dette tror jeg er den væsentligste årsag til en markant stigning i inflationen. Der er krig i Østeuropa, og denne krig skubber til den nervøsitet og den deraf afledte spekulation i knaphed på varer og energi, der er opstået. Denne nervøsitet og knaphed afspejler sig derfor også i prisen på varer og energi.

Balancen i udbud og efterspørgsel

Det er vist indiskutabelt, at efterspørgslen er faldende, og at udbuddet af varer igennem 2022 har været støt stigende. Og da en del aftaler omkring byggeri og andre tjenesteydelser er indgået i løbet af 2022, fastholder det fortsat et relativt højt aktivitetsniveau her i starten af 2023.

Forbrugernes forventninger til de kommende års økonomiske råderum har aldrig været lavere. Dermed må vi forvente en betydelig opbremsning i dansk økonomi, men jeg tror også, at denne opbremsning vil blive international.

En pessimistisk forventning til den fremtidige økonomiske situation er aldrig godt i forhold til et ønske om en økonomisk vækst. Der er meget stor risiko for, at den økonomiske vækst går fuldstændig i stå, og at Europa igen går ind i en lang periode med en vækst på nul eller negativ, og at ECB igen må igangsætte en mere lempelig pengepolitik for at holde hånden under hele den europæiske økonomi.

Spørgsmålet er, om den opbremsning af økonomien, som ECB har gennemført via rentestigning, er for hård, og om ECB allerede nu bør løfte foden en smule fra bremsen.

Hvis vi ser på de faktuelle nøgletal for vækst og inflation, så var væksten i Danmark 4,9% i 2021. Væksten i 2022 er igen faldet tilbage og vil samlet for 2022 ligge mellem 0 og 1%, mens inflationen i gennemsnit for 2022 formentligt vil ligge på 7,5%.

En vækst omkring 0 og en inflation på 7,5% betyder en stagnation af økonomien. Risiko for stagflation er til stede, hvis væksten bliver negativ med en samtidig høj inflation.

Da risikoen for stagflation er til stede, skal centralbanken passe på, at økonomien og dermed konjunkturerne ikke kommer i alt for stor en slingrekurs og dermed igen ud af kontrol. Økonomisk stabilitet er altafgørende for vores optimisme og dermed velfærd.

Der er mange bud på, hvorvidt Europa igen vil gå i recession. En problemstilling, som ECB har kendt og arbejdet med siden finanskrisen.

Vi skal huske på, at under genopretningen af den økonomiske stabilitet efter sidste finanskrisen måtte de europæiske lande stille betydelig sikkerhed for den gældsætning, der dengang var nødvendig for at få genskabt tilliden til den europæiske økonomi. Så det er bestemt ikke en let opgave, som Christine Lagarde står overfor, hvis der i den kommende fremtid igen skal stilles sikkerhed for en økonomisk stabilitet i Europa.

Som gammel økonom er det yderst interessant at følge de finanspolitiske valg, der skal træffes og konsekvenserne heraf, men som forbruger og landmand er det nok med en mere bekymrende interesse.

Rentens udvikling og den kommende forventning hertil

Jeg anerkender, at jeg også var en af dem, der her stod og brægede op om, at investorer, der køber værdipapirer til en meget lav forrentning, aldrig samtidig vil kunne acceptere et betydeligt tab på deres investering. Et forhold, der ville fastholde renten på et lavt niveau.

Denne betragtning var urigtig. De meget store markedsmæssige udsving gav investorer med lavt forrentede obligationslån betydelige tab i 2022.

Disse tab har betydet en vis flugt væk fra de fastforrentede værdipapirer. Det gælder specielt flere udenlandske investorer. Stigningen i renten i løbet af 2022 skyldes således et sammenfald af flere faktorer, og det bliver interessant, om der igen kan opnås tillid hos investorerne, samtidig med at de internationale finansmarkeder stabiliseres.

Det finansielle marked kom således ud af balance i løbet af 2022.

I perioden efter finanskrisen blev den danske økonomi og de danske værdipapirer en sikker havn for investorer. Derfor valgte mange danske og udenlandske investorer at placere deres penge i danske værdipapirer. Afhængigt af robustheden i den danske økonomi vil dette scenarie kunne gentage sig i de kommende år.

Ifølge de økonomiske teorier om vækst på nul eller tæt på nul og en faldende inflation, bør renten alt andet lige bevæge sig nedad. Dybden af et sådant rentefald vil helt afhænge af den dybde, en kommende økonomisk krise får, men også af længden af en sådan krise.

Jeg forudser derfor et økonomisk tilbageslag både på nationalt niveau, men så sandelig også op internationalt niveau.

Renten kan i princippet falde med samme hastighed, som den steg med. Stigningen tog først fart efter sommeren i 2022 og toppede tilsyneladende sidst i 2022. Jeg tænker, at den relativt høje rente formentlig vil bøje af i løbet af 2023.

Landbrugets rentebelastning

Den stigende rente, vi har set udvikle sig i løbet af 2022, har naturligvis efterladt en række spørgsmål til, hvordan vi fremadrettet lader vores landbrug finansiere. Forbliver vi i den nuværende finansielle sammensætning, eller skal vi overgå i en anden belåningstype og sammensætning?

Rigtig mange af os, jeg vil mene de fleste af os, har lån med løbende rentetilpasning – oftest i en cibor 3 eller i en cibor 6, og vi har valgt at blive i denne position, i håbet om at renten snart vil falde tilbage på det gamle velkendte niveau.

Nogle få fik omlagt deres lån fra kort rente til fastforrentet 1 eller 1,5% obligationslån. Nogle har igen omlagt tilbage til en cibor3 og indkasseret en kursgevinst – skattefrit, og andre har blot fastholdt deres position i det fastforrentede lån.

Værdien af omlægninger afhænger meget af lånets størrelse, kurstab, omkostninger for omlægning og hvor robust, vores økonomi generelt er.

Rigtig mange landbrug har gjort sig uafhængige af bankfinansiering. Særligt glædeligt er dette for mælkeproduktionen. Dermed har mange landbrug alene en realkreditfinansiering, som bygger på et 30-årigt lånetilsagn. En sådan traditionel realkreditfinansiering er særlig robust, og her bør en eventuel omlægning af den aktuelle låneprofil overvejes nøje.

Jeg hælder mest til, at de fleste af os forholder os i ro og ser tiden an. Den allerede optagne belåning har været helt ekstremt billig i lang tid, og jeg tænker, at hvis rentens udsving i lånets løbetid indregnes i den nuværende belåning, vil denne belåning vise sig som den billigste finansiering.

Omlægning af lån øger risikoen for tab både med hensyn til den nye rente, der skal betales på det nye lån, kurstab og låneomkostninger, når lånet optages.

Den største udfordring for landbruget i den stigende rente er, at vi så småt har kapitaliseret den lave rente og dermed de billige lån, vi har kunnet optage, ud i vores jordpriser. Hvis ikke renten på sigt igen falder,

kan en høj gæld pr. ha. med stigende rente give udfordringer. Særligt i de situationer, hvor markedsprisen for vores produkter samtidig er vigende.

Vi har en slem tendens til at kapitalisere forventet værditilvækst i jordpriserne, og det kan få betydning for, hvor lønsom landbruget bliver fremover.

Afslutning

Heldigvis har landbruget afviklet gæld i de senere år, og heldigvis har det meste af denne gældsafvikling været afvikling af lån i bankerne. I 2022 har særligt mælkeproduktionen opnået betydelige indtægter på mælk, der giver dem resultat- og likviditetsmæssigt råderum, hvilket giver modstandsdygtighed overfor en rentestigning, men også overfor de generelle stigende omkostninger.

Den samme position har rigtig mange planteavlere kunnet opnå i 2022. Flere svineproducenter valgte at sætte grisene ud og sælge deres høst til en høj pris, så de kommer også ud af 2022 med et godt resultat og en stærk likviditet.

Mange landmænd vil således være betydeligt skattebetalende i 2022, og derfor vil den stigende rente også kunne modregnes i den beregnede skat for dette år. Dermed bliver rentestigninger næppe en udfordring for landbruget i 2022.

Formanden har redegjort for sine forventninger til landbrugsøkonomien i 2023, og jeg er enig med formanden i, at 2023 også kan blive et fornuftigt år for mange landmænd. Dermed vil en højere rente i 2023 formentlig heller ikke påvirke landbrugets samlede økonomiske stilling i 2023.

Vi må håbe, at rente igen vil være faldende i løbet af 2023 og frem til 2024, idet udviklingen i landbrugsøkonomien ind i 2024 er noget mere usikker.

Med disse ord ønsker jeg jer et godt produktionsår for 2023.

Det nye økonomiudvalg

Efter afholdelse af valg til økonomiudvalget den 7. februar ser økonomiudvalget således ud:

Erik R. Jensen - formand

Per M. Pedersen - næstformand

Christian Greve

Peter Juul Sørensen

Mathias Hedegaard

Hans-Henrik Dalsgaard - sekretær

Økonomi og Regnskab.